

RÄTT ATT HA KUL

BARNENS KRISPAKET

Arbetslösheten stiger, skyddsneten brister, fattigdomen växer. Det talas om branscher, aktiekurser och räntor. När familjer blir arbetslösa riskerar barns trygghet att slås sönder. De som har resurser finner vägar ur krisen. De som inte har resurser får en allt svårare tillvaro. Regeringens passivitet och kraftiga nedskärningar i kommunerna slår hårt mot barn och unga.

Skillnaderna mellan barn ökar, mellan de som har och de som inte har. Politiker måste våga fatta beslut som utjämnar skillnader, inte ta beslut som ökar skillnaderna. Ökade skillnader är dåligt för alla barn. Det segregerar, exkluderar och marginaliserar barn från varandra. De barn vi möter vill att alla barn ska ha det bra, inte några bättre och några sämre. Rättvisa och jämlika villkor i vardagen är viktigt.

Unga Örnar vill se en politik som investerar i barn, inte en som berövar barn möjligheter. En politik som riktas så att barn går skadeslösa ur krisen. Det måste ske snabbt. Det är politikernas ansvar att se till att krisen inte får svåra konsekvenser för en hel generation barn och unga.

Unga Örnar vill att barn ska få färdas väl också genom svåra tider. Därför föreslår vi i vårt Krispaket investeringar i barns vardag och välfärd. Vårt Krispaket kostar inte stora pengar, kanske en halv mil motorväg.

Krispaketet innehåller verkliga ekonomiska lättnader för barn och deras familjer varje månad. Räkna själva, köp eller förkasta – ansvaret har politiker på alla nivåer!

UNGA ÖRNAR
Riksförbundet

1. Inför rätt till mer förskola för barn till arbetslösa

Skolverket säger att fler kommuner än tidigare inte ordnar förskoleplatser inom rätt tid. För att spara pengar måste fler barn trängas på de förskolor som finns. Buller och dålig luft ökar. Fler barn tvingas dela på färre pedagoger. Kvaliteten sänks. Det behövs fler och bättre förskolor.

Samtidigt behöver några barn få mer förskola än hittills. Det är barn till arbetslösa. Arbetslösa föräldrar måste söka jobb på heltid. Då behövs mer barnomsorg än de 15 tim/v som skolagen tvingar kommunerna till. De väljer ofta att erbjuda just 15 timmar inte mer. Det räcker inte.

Unga Örnar tycker att barn till arbetslösa ska ha samma rätt som andra barn att vara i förskolan. Kommunerna måste se till att hålla garantin – utan att tränga ihop barnen!

2. Inför rätt till fritids för barn till arbetslösa.

Idag är inte kommuner skyldiga att erbjuda fritids till barn till arbetslösa. I de flesta kommuner får inte barnen gå kvar på fritids när någon av föräldrarna blir arbetslös. När kommuner ska spara är risken stor att fler tar bort möjlighet till fritidsplats för barn till arbetslösa.

För barn innebär alltså föräldrarnas arbetslöshet att man själv mister fritids och allt vad det innebär. Det är inte rätt och riktigt att det ska vara så. Skollagen måste ändras så att barn till arbetslösa garanteras fritidsplats. Det är ju då den behövs som mest!

Unga Örnar tycker att barn ska ha rätt till fritids – oavsett om föräldrarna har jobb eller inte. Den rätten ska inte kunna dras tillbaka om en förälder blir arbetslös.

3. Erbjud gratis kollektivtrafik för alla barn

Alla barn ska kunna ta sig till skolan. Många kommuner har kilometergräns för när man ska få skolskjuts. Efter skoltid har kommuner bara ibland rabatt eller gratis resa för barn upp till 12 år eller 16 år. Gymnasieelever måste betala.

Barn åker varje dag mellan skola, fritids, vänner, träning, ungdomsgård mm. Kollektivtrafik är helt nödvändigt. Busskort blir dyrt för en familj som förlorat inkomst och man drar ner på både bil- och kollektivåkandet. Barnen får avstå fritidsaktiviteter för att resorna blir för dyra. Andra cyklar eller rör sig på farliga hårt trafikerade vägar.

Gratis kollektivtrafik för alla barn är en liten sak för samhället. Bussen går ju. Om några barn får åka med gratis blir det knappast några stora minus i kassan hos en kommun. Barn skulle dessutom få åka tryggt i socialt säkra miljöer.

Unga Örnar vill att alla barn ska få åka kollektivtrafik gratis. Det betyder mycket att kunna ha en fungerande vardag och skulle vara en lättnad för familjerna ekonomiskt.

4. Ta bort skolmåltidsavgifter

I grundskolan är alla garanterade fri skollunch. Idag har nästan alla kommuner bestämt att maten inte heller ska behöva kosta på gymnasiet. Men ca 30 kommuner tar fortfarande ut avgift på mellan 400-1200 per termin.

Alla vet att om man äter ordentligt orkar man hela dagen och klarar skolan bättre. Vi vet att om man måste betala för skolmaten, slarvar man ofta med maten hela dan. Avgift för skolmat betyder sämre hälsa och sämre skolresultat.

För kommuner betyder avgifter för skolmat mycket lite. Istället skulle man tjäna på bättre skolresultat och elevhälsa. De ca 250 kommuner som inte tar betalt har förstått det. De 30 som tar betalt måste vakna upp.

Unga Örnar tycker det är självklart att skolmat på gymnasiet ska vara gratis.

5. Ta bort dolda avgifter i skolan.

Skolan ska vara avgiftsfri för alla barn. Så är det inte riktigt idag. Det är ganska vanligt att skolor tar ut avgifter för saker som görs i skolan, även om det inte är tänkt så i skollagen. Det kan vara utflykter, teater- och museibesök, studiebesök mm. Ibland erbjuds barn som inte har råd något annat; t ex stanna i skolan eller fritids, hitta på något på hemmaplan när andra åker på skolresa.

Vi möter många barn som inte har råd att betala, som "sjukskriver" sig när skolutflykten är eller säger att det är jättetråkigt att åka med och "väljer" att stanna i skolan. När arbetslöshet och fattigdom växer riskerar alltfler barn att inte kunna vara med. Familjen har helt enkelt inte råd. Då är det viktigt att skolan inte ytterligare exkluderar barn genom dolda avgifter.

Unga Örnar tycker att allt som sker i skolan ska vara avgiftsfritt. Ingen ska ställas utanför möjligheten att vara med. Speciallösningar som riktas till "de som inte har råd" ska bort.

6. Erbjud frukost i skolan

En bra start på skoldagen gör att elever orkar mer och klarar arbetet bättre. De vuxna som jobbar i skolan får det lugnare när barnen startar i lugn och ro med frukost. Frukost i skolan kostar inte mycket, men ger bättre arbetsmiljö för barn och vuxna, bättre elevhälsa och bättre skolresultat. Det är få investeringar som är så billiga.

Arbetslöshet påverkar hela familjen, oron och stressen ökar, den dåliga ekonomin tär på allt. I dåliga tider ökar antalet barn som mår dåligt. Ofta möter man stress genom att inte äta ordentligt. Skolor som erbjuder frukost har märkt att barnen känner lugn och ro och kan lägga in en arbetsväxel som håller längre.

Unga Örnar tycker att alla skolor ska erbjuda skolfrukost som en del av skoldagen.

7. Erbjud läxhjälp i skolan

Skolan är barnens arbetsplats. Vuxna behöver sällan ta med sig jobbet hem. Så är det inte för barnen, efter skolan ska läxorna göras.

Många skolor planerar läxor dåligt. De krockar med prov, andra läxor och uppgifter. De blir till stress. Särskilt på högstadiet och gymnasiet är det ett riktigt hälsoproblem. Läxor ska vara ett komplement till kunskap som förmedlas under lektionerna. Läxor ska vara rimliga, ska inte ersätta levande pedagoger och alla ska kunna få hjälp att klara dem.

Många familjer lever i arbetslöshet, känner stor oro för vardagen och har dålig ekonomi. Trångboddheten ökar och det blir svårt att få läxro och läxhjälp hemma. När skolor spar in på lärare och pedagoger riskerar den lärarledda undervisningen att minska och läxorna att öka.

Unga Örnar tycker att skolan ska erbjuda vuxenledd läxhjälp ska erbjudas i skolan. Det är i skolan möjligheten att klara sitt skolämne ska ges. Vi tycker att skolan ska, om man inte kan avsätta lärare, erbjuda arbetslösa, studenter och föreningsliv möjlighet att hjälpa till.

8. Säkra rätten till elevhälsa

Elever har rätt till en god skolhälsovård. Nu kommer signaler om att kommuner spar genom att ta bort förebyggande elevvård, minska antalet kuratorer och skolpsykologer. Möjligheten till förebyggande hälsoarbete i skolan minskar. Skollagen ger idag elever rätt till skolsköterska och skolläkare. Det behöver ändras och rätten till skolkurator och skolpsykolog måste säkras.

Den ekonomiska krisen och arbetslösheten ökar utsattheten bland barn och unga. Då behövs mer elevhälsa, inte mindre. De som arbetar med elevhälsa måste ha möjlighet att arbeta förebyggande och tillsammans med andra som arbetar med barns och ungas hälsa.

Unga Örnar tycker att elever, förutom att ha rätt till skolsköterska och skolläkare ska ha rätt till skolkurator och skolpsykolog. Det ska krävas av skolorna att de arbetar förebyggande.

9. Inrätta fler ungdomsmottagningar

Barn och ungas hälsa försämras och rapporterna om utvecklingen är negativa. Samtidigt som hälsan försämras, minskar samhällets stöd till barn och unga. Elevhälsovården minskar och det dras ner på socialt och psykiatriskt stöd inom både kommuner och landsting.

Att unga mår sämre och ungdomsarbetslösheten skenar är tv negativa saker som förstärker varandra. Risken för ett nytt utanförskap är överhängande. Samhällets skyddsnet måste förstärkas, inte försvagas genom nedskärningar i kommun och landsting. Att investera i ungas hälsa och möjligheter är att investera i framtiden.

Unga Örnar tycker att fler ungdomsmottagningar måste finnas som är lätt tillgängliga. Mer förebyggande, uppsökande arbete och samarbete med frivilligorganisationer måste till för att nå unga.

10. Följ upp alla utanför skola och arbete

Kommunerna ska följa upp alla som är under 20 år, inte går i skola eller arbetar. Ungdomar ska erbjudas utbildning, praktik eller arbete. Mindre än hälften av kommunerna har en handlingsplan för hur man ska göra jobbet. Det kan ta flera månader, om det alls görs, innan kontakt tas. Uppföljningen präglas av slentrian, rutin och ofullständiga insatser.

Ungdomsarbetslösheten skenar. Ökningen är den högsta i Europa. Det är ett ovärdigt rekord för Sverige. Risken för ett nytt utanförskap är verklig. Unga försenas i livet, kan inte flytta hemifrån, få egen inkomst, få tillträde till system som gäller vid t ex sjukdom och arbetslöshet. Det betyder inte bara missade chanser, utan också verkliga sociala och hälsorisker. Det innebär stora kostnader för samhället både nu och på lång sikt.

Kommunerna måste följa upp unga som inte finns i gymnasieskolan eller arbetar. Agera förebyggande istället för att reagera i efterhand. T ex måste avhopp förebyggas, sommarjobb och praktik inom välfärdsproduktion erbjudas, lärlings- och praktikplatser ordnas.

Unga Örnar tycker att kommunerna måste skärpa sig, kavla upp ärmarna och göra det jobb man har ansvar för så att unga inte ställs utanför utbildning och arbete.

11. Gör mer fritid för fler barn och unga

Det är stora skillnader mellan barns levnadsförhållanden. Barnfattigdomen är verklig. Barn som lever i ekonomiskt utsatta familjer, t ex som har ekonomiskt bistånd, har väldigt få möjligheter till en aktiv fritid överhuvudtaget. Kommunerna kommer att göra stora nedskärningar som drabbar fritid- och kulturverksamhet, eftersom de inte är s k kärnverksamhet.

När arbetslöshet slår till räcker pengarna knappt till det nödvändigaste. De barn som redan nu har minst tillgång till organiserade fritids- och kulturaktiviteter kommer att få ännu mindre.

Vi vet att bra och vettig fritid gör att barn och unga hittar en trygg plats i tillvaron med mening och innehåll.

Det behövs mer samarbete mellan samhället och föreningslivet – ett "Handslag" för mer bra fritid till barn och unga. Handslaget kan bestå av saker som gör det lättare båda, t ex praktikplatser inom föreningslivet för arbetslösa och enkla snabba stödformer för lokalt föreningsliv.

Unga Örnar tycker att alla barn och unga ska erbjudas fritidsverksamheter nära sig, ha kul och få delta utan att det kostar.

12. Ta bort möjligheten att skuldsätta barn

Idag har ca 12000 barn skulder till landsting/regioner för vårdavgifter. Mer än hälften av landstingen skuldsätter barn för vårdavgifter som föräldrarna inte betalt. En handfull kräver betalningen via när barnet fyllt 18 år. Konsekvenserna blir stora. Barn går in i vuxenlivet, skuldsatta av samhället. De kan t ex inte teckna hyreskontrakt, ha telefon eller ta lån.

När den ekonomiska krisen slår ut familjeekonomin finns en risk att räkningar inte blir betalda. Det är de vuxnas ansvar att betala och om man inte gör det, stå i skuld. Det ska inte drabba barn. Landsting ska överhuvudtaget inte kunna skuldsätta någon som är omyndig. Finns det en lucka i lagen måste den täppas till direkt.

Unga Örnar tycker att för de barn som idag är skuldsatta ska skulden genast tas bort. Det ska vara omöjligt att skuldsätta barn. Föräldrarna ska vara mottagare av krav som handlar om omyndiga barn.